

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

בטעם ב"ה שהתירו כתבו הרע"ב והר"ש דבכל דהוא דמצינו למיתלי תלינו. וב"ש סברי דאין דרך כלל לשחוט פרה העומדת לחרישה.

בפירוש קול הרמ"ז כתב שמדוע דוקא בזה הזכיר התנא טעם ההיתר יותר משאר הדברים שב"ה מתירים ולא נזכר טעם ההיתר שאפשר לתלות בצד היתר, דאע"ג דדמי פרה חורשת יקרים משל העמדת לשחיטה מ"מ תלינו בכל דהוא.

בתפארת ישראל כתב בדעת ב"ש שאומרים שלא ימכור לו פרשה חורשת, דנקט התנא חורשת דרוב בני אדם אין לוקחין לחרישה רק שוורים אבל פרות מייחדין לגדל וולדות ולחלב ומוותר למוכרם, אבל פרה דמשנתנו היינו במיוחדת לחרישה כגון שיודעין שהיא עקרה ושצמקו שדיה. וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה ולא אמרינן בכה"ג הדמים מודיעים, והרי דמי חורשת יותר הם מדמי שחיטה, דאפ"ה תלינו לקולא, דשביעית חמירי להו לאינשי. דאע"ג דזה חשוד הוא, אפ"ה כיון דלא ידעינן בודאי דלאיסור בעי להו, מהיכי תיתי נחזיקינהו לאסורא, והו"ל כמוכר בשר כשר למומר לעבודת כוכבים דלא חשדינן שמא יבשלו בחלב.

בתוס' אנשי שם בתוך דבריהם כתבו וז"ל "אבל מ"מ לכאורה צריך לאוקמה משנתנו בגברא דזבין לרדיא ולשחיטה ואייקור בשרא וקם בדמי רדיא. דאי בגברא דזבין לשחיטה לא הוה פליגי ב"ש ובגברא דזבין לרדיא או כשדמי רדיא יקרין מדמי שחיטה והוא יהיב דמי רדיא, דבכה"ג לכו"ע מוציאין מיד המוחזק ועדיף מרובא, וגם כאן לא תלינו להקל בשחיטה אפילו לב"ה. אבל התפארת ישראל כתב דאפילו הדמים מודיעים תלינו לקולא וע"ש מה שהאריך עוד ע"פ הירושלמי.

במשנה ראשונה הביא את דברי הרע"ב בדעת ב"ש דסברי דאין דרך כלל לשחוט פרה החורשת ולכן סוברים שאין במה לתלות, והקשה דאכתי איכא למיתלי דלהוליד בה משאוי צריך כגון עצים ואבנים וכיוצ"ב, ואפשר דלא היה דרכן לטעון משאות בפרה שאין כוחה יפה כמו שור וחמור אלא לחרישה שצריך בהמות הרבה היו לוקחין פרות ג"כ, והיינו דלא קתני שור וחמור העומדין לחרישה דבהני מודו ב"ש דתלינו למשאוי קבעי להו.

בחוט שני עמוד תיג' מביא את הדין שמוותר למכור פרה חורשת לפי ב"ה, ומביא את רש"י בע"ז שפירש דטעם ההיתר דתלינו לקולא, ומביא שהקשה הריטב"א דליתסר משום לאו דלפני עור. ותירץ וז"ל "ומסתברא לי דהכי קאמר דהתם כיון דליכא לאו דלפני עור אלא כשנותנו למי שיעשה בו עבירה ודאי, ורבנן אסרו אפילו סתמא היכא שיש רגלים לדבר לחוש שיעבור בו זה עבירה ועשו סתמו כפירוש, וכל היכא דאיכא למיתלי לקולא דלאו לעבירה בעי לה אוקמיה רבנן אדינא והתירוהו".

והקשה על הריטב"א מכמה סוגיות כמו שהובא לעיל בהלכה א' ביסוד של ספק לפני עור אם עוברים בלאו דלפני עור, וכתב לבאר את כוונת הריטב"א שדבריו אמורים במניח ומכין לאדם את

לעילוי נשמת מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל גלב"ע שושן פורים ט"ו אדר ב' תשפ"ב

תוכן הענינים¹

- הלכה ו. 1
בהיתר למכור לחשוד פרה חורשת בשביעית. 1
בהיתר למכור שדה לחשוד על השביעית. 2
למכור או להשכיר דירה עם גינה לחשוד על השביעית. 2
אם מותר למכור גרענים לזרוע בשביעית לחשוד. 2
השמטת הרמב"ם דין זה למכור גרעני זרע לחשוד. 3
בהיתר להשאיל לו סאתו. 3
בהיתר לפרוט מעות לחשוד אע"פ שיש לו פועלים. 3
בחיודש דין שאם אומר החשוד שצריך לצורך איסור, שאסור ליתן לו. 3
אמאי פורט מעות נחשב למסייע עוברי עבירה, הרי עתה כבר להם הבעה"ב מעות על עבודתם. 3
הלכה ז. 4
משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית. 4
בהיתר להשאיל כלים לחשודה, אם מפני שתולים בהיתר או משום דרכי שלום, ואם יש דרכי שלום במכר. 4
בדעת הרמב"ם בהיתר להשאיל לחשודה כלים, שלא הזכיר טעם דרכי שלום. 6
בהיתר משום דרכי שלום, אם מיירי אף באופן דאיכא ודאי לפני עור דאורייתא. 6
בדין משאלת אשה לחברתה החשודה, אם דוקא לחברתה. 6
באיסור שלא תבור ולא תטחון עמה. 6
הלכה ח. 7
מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית בדברים בלבד. 7
עיון בדעת הרמב"ם שסותר עצמו בהיתר לחזק גוי בין שביעית לכלאים. 7
"אבל לא יסעדנו ביד". 7
בהיתר לרדות עם הגוי הכוורת, ומה הדין בשל ישראל. 8
וחוכרין מהן נירין לפי שאין בני חיוב כדי לקנוס אותן". 8

הלכה ו.

בהיתר למכור לחשוד פרה חורשת בשביעית.

כתב הרמב"ם "ומוכר לחשוד פרה חורשת בשביעית שהרי אפשר לשוחטה".

המקור הוא מפרק ה' משנה ח' "ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה חורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שהוא יכול לשחטה".

¹ יש אפשרות לקבל א"ה את הגיליון [ביייל-036164702A@gmail.com](mailto:036164702A@gmail.com)

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

עושה הרבה וגם כיון שעדיין לא נזרעה אין בזה כ"כ פסידא ניכרת אם לא יעבדנה ותלינן שלא יזרענה משא"כ באילן.
עוד כתב בס"ק מב', לא ימכור לו ודוקא לישראל חשוד אבל לגוי מותר והיינו במקום שאין בו משום לא תחנם כגון בגר תושב.
עוד כתב בס"ק מג' דלא ימכור לו משמע דאחשוד קאי אבל לסתם עם הארץ מותר למכור דתלינן שלא יעבור וקונה לשנה הבאה.
עוד כתב בס"ק מד' דלא ימכור לו שדה האילן וכן שדה זרועה אסור למכור לו אפילו קודם שצמחה ודוקא בחשוד לעבוד אבל אם אין חשוד לעבוד רק לאכול פירותיהן שלא בקדושה אין אסור למכור לו אלא משהגיע לעונת שביעית ודוקא למכור השדה אבל הפירות הפקר הן.
עוד כתב בס"ק מה' דמשמע דוקא בשביעית אסור אבל קודם שביעית מותר למכור אף שהלוקח יעבוד בה בשביעית.

למכור או להשכיר דירה עם גינה לחשוד על השביעית.

בחוט שני עמוד תיד' מביא את הדין שאין מוכרין שדה אילן לחשוד על השביעית אלא א"כ פוסק עמו על מנת שאין בו אילן, ומבואר דבמוכר שדה האילן אסור בכל אופן. ולפי"ז י"ל שאסור מכור בשביעית לחשוד על השביעית דירה שיש בה גינה בחצר וכל כיוצא בזה.

בשיח אמונה כאן על הדרך אמונה הערה 82 הביאו בשם רבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שלהשכיר דירה עם גינה לחשוד על השביעית, שאסור אפילו בערב שביעית אם יודע שיזרע ואע"פ שיש דברים שהתירו למכור לחשוד ולתלות בהיתר משום פרנסת המוכר, מ"מ כאן אין להתיר כי יכול לברר אם יעשה השוכר איסור. ודעתו שראוי להימנע גם מלהשכיר לגוי. ואם עבר והשכיר לישראל חשוד, מותר לו לקחת דמי השכירות, כיון שתשלום השכירות אינו על האיסור שעושה השוכר אלא על שהוא דר בבית.
במשפטי ארץ פרק יט' אות ה' כתב, מותר למכור בשמיטה למי שאינו שומר שמיטה שדה ריקה, משום שאפשר לתלות שקונה לשנה הבאה ויובירה בשמיטה, ואם אומר בפירוש שיעבוד בה בשמיטה אסור.
עוד כתב באות ו', אסור למכור בשנת שמיטה מטע או שדה זרועה למי שאינו שומר שמיטה, שמכשילו בעשיית עבודות אסורות.

אם מותר למכור גרעינים לזרוע בשביעית לחשוד.
במשנה כאן פ"ה מ"ו מובא עוד דין, "מוכר לו פירות בשעת הזרע וכו'".

הר"ש כתב שאפילו בשעת הזרע דאיכא למיתלי לאכילה כמו לזריעה ובהא מודו ב"ש דלא דמי לפרה דאין דרך לשחוט פרה החורשת.

בדרך אמונה ס"ק מט', וכן מוכר לו פירות אפילו בשעת הזרע שיש לתלות שקונה הפירות לאכול. ובציון ההלכה ס"ק מו' כתב ומיירי

האפשרות לעבור את האיסור, וכמ"ש הרמב"ם בספר המצוות ל"ת רצט', "ולאו זה כולל ג"כ מי שיעזור על עבירה או יסבב אותה כי הוא יביא האיש ההוא לעון ובעזרתו הכשילו וחזר עור ויפתהו ויעזרהו להשלים עבירתו או יכין לו סיבת העבירה וכו' עכ"ל". ובזה ס"ל להריטב"א דאם אין העבירה ודאי אין בזה איסור אלא מדרבנן, אבל במקום שמניח לפניו העבירה ומייצר וגורם לחבירו שיתעורר לרצות לעשות העבירה, ובזה אף כשאין העבירה ודאית מ"מ איכא בזה דלפני עור מן התורה.

בדרך אמונה ס"ק לז' כותב "פרה חורשת, פרה שמלומדת ומיוחדת לחרישה אע"פ שאין דרך בני אדם לשחוט פרה שחורשת, ולא אמרינן בזה הדמים מודיעים דדמי פרה חורשת יותר מדמי פרה לשחיטה ויש חולקין.

עוד כתב בס"ק לח' שהרי אפשר לשוחטה, ואע"פ שזה תליה רחוקה קצת התירו כאן משום פרנסתו אבל להשכיר לו בהמתו משמע בירושלמי דאסור. ואפילו במקומות שנאכל אבל לא נעבד ואפילו להשכיר בהמתו לגוי.

בהיתר למכור שדה לחשוד על השביעית.

כתב הרמב"ם "ומוכר לו שדהו שהרי אפשר שיובירה אבל לא ימכור לו שדה האילן אלא א"כ פוסק עמו על מנת שאין לו באילן". הרדב"ז כתב שהמקור הוא מהתוספתא פ"ג הלכה יד' "אין מוכרין שדה אילן לחשוד על השביעית אלא א"כ פוסק עמו על מנת שאין לו באילן". ומשמע דשדה בלא אילן מוכר לו אפשר שיובירה.

בסוגיא בע"ז טו' ע"ב דהיכא דאיכא למיתלי במכירה דלפני עור תלינן לקולא, הביאו בגמ' את הדין הזה "והרי שדה דאדם מצווה על שבינת שדהו בשביעית ותניא בש"א לא ימכור אדם שדה ניר בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול להובירה". וכתב רש"י להובירה לעשותה שדה בור שלא יזרענה.

ראש החבורה הרב מיכאל אליעזר רובין שליט"א העיר שלגבי מכירת פרה לחשוד מבואר בדעת ב"ש שאין הכא נמי מודים הם לב"ה דבמקום שיש לתלות תלינן לקולא, רק דס"ל דאין שום צד היתר לתלות בפרה, שהרי אין דרך לשחוט פרה העומדת לחרישה, וקשה מהדין כאן גבי שדה שאוסרין ב"ש למכור ולא תלינן שיכול להובירה, ואמאי דאם מודים דכשאפשר לתלות לקולא תלינן, גם כאן בשדה הרי אפשר לתלות לקולא ויתירו ב"ש למכור שדה לחשוד, אלא ע"כ דפליגי ב"ש דאף במקום שאפשר לתלות אסור לתלות בתלייה כל דהו, ואילו לב"ה תלינן לקולא אף בתלייה כל דהו.

בדרך אמונה ס"ק לט' כתב, ומוכר לו שדהו ואפילו חרושה ועומדת לזריעה.

עוד כתב בס"ק מ', שהרי אפשר שיובירה בשנה זו ויזרענה בשנה אחרת או שקנה לבנות שם.

עוד כתב בס"ק מא', אבל לא ימכור לו שדה האילן שבדאי לא יובירה ויעבדנה כדי שלא יפסידו הפירות שבה כיון שהוא חשוד, ולא דמי לשדה שהרבה אנשים מובירין שנה וזורעין שנה שע"ז הוא

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

המקור הוא מסוף משנה ח' "וכולן בפירוש אסורין". וכתב הרע"ב "וכלם אם פירש שלדבר אסור רוצה אותם אסור". וכן כתב הר"ש, "וכולן בפירוש אסורין שפירש לו פרה לחרוש, פירות לזרוע, סאה לגורן מעות לפועלים". וכן פירשו הרא"ש והרימב"ץ.

הרמב"ם בפירוש המשניות כתב "וכלם בפירוש אסורין כגון שיאמר לו מכור לי זו הפרה אחרוש בה או אזרע בה זרע פלוני, ותן לי הסאה אמוד בה הזרע אשר דשתי, ותן לי מעות בזהוב זה אתן ממנו שכירות הפועלים שנתעסק לי בעבודת הארץ אסור לו לעזרו בדבר מכל הדברים אשר זכרנו".

בתוס' חדשים הקשה "מאי קמ"ל, ואפשר דקמ"ל בדבר שאין סתמו עומד לכך אם אומר לו שלקח לזה אסור ולא נימא הא ודאי משקר. והרב ע"ח כתב דלא נימא הואיל ואין אדם משים עצמו רשע דרד היתול אמר לו". וכן מובא כל זה בשושנים לדוד.

בתוס' אנשי שם מביא שבספר משנת דר"נ תירץ ע"פ מה שכתבו התוס' בע"ז דדבר המצוי לקנות אין תולין לומר לשנה הבאה זבנה. וגם פרה נמי אי לאו דאמרין לשחיטה זבנה לא הוה שרי למכור ולפ"ז אם אומר שקונה הבהמה לחרישה לשנה הבאה אסור למכור וזהו דקמ"ל מתני. וצ"ע מאי טעמא לא מהימן במיגו דאי בעי שתק ואולי הוי כמיגו במקום עדים דלשנה הבאה לא היה קונה היום".

אמאי פורט מעות נחשב למסייע עוברי עבירה, הרי עתה כבר להם הבעה"ב מעות על עבודתם.

במנחת שלמה על המשניות עמוד קכ"ו הביא את דברי הרמב"ם בפירוש המשניות לגבי תן לי מעות בזהוב זה אתן ממנו שכירות הפועלים שנתעסקו לו בעבודת הארץ, והעיר הא כיון שכבר עבדו אצלו לכאורה שפיר חייב לשלם להם ועובר גם בבל תלין אם לא ישלם ביומו, וא"כ אמאי חשיב כמסייע לעוברי עבירה כיון דעכשיו חוב הוא לגביו. וצ"ע לעיין בנתיבות המשפט סימן ט' ס"ק א' לענין שוכר עדי שקר אם חייבים להחזיר שכרם. עכ"ל.

יש לעיין שאולי יש מקום לומר, שהאיסור כאן הוא מועיל גם לגבי מקרים אחרים שעדיין לא שכר פועלים ורוצה לפרוט המעות שיש לו להכין מראש התשלום עבור הפועלים שיהי' לו מוכן לסוף היום או למחר כשיקח פועלים. וע"ז יתכן שאומרים שאם החשוד אומר להדיא שרוצה לפרוט המעות עבור פועלים שאמורים לעבוד אצלו בהמשך ועדיין לא התחילו לעבוד, בכה"ג יתכן שיש בזה מסייע כי אם לא יפרטו לו המעות, הרי יודע שלא יהי' לו לשלם לפועלים, וזה אולי ימנע ממנו לקחת פועלים כשיוודע שלא יוכל לשלם להם, ובכה"ג הרי אין עדיין חוב עליו כי לא עבדו, ושפיר יש בכה"ג איסור מסייע עוברי עבירה. כי רק ע"ז שיפרטו לו מעות, יכול לקרוא לפועלים לעבוד, ונמצא שהוא ממש מסייע.

בחוט שני עמוד תטו' גם עומד על השאלה שצ"ע בטעם האיסור לפרוט לו מעות באופן שפירשו שצריך למעות לתשלום הפועלים, הרי אפיו אם היה הבעל הבית חוזר בתשובה מ"מ היה חייב לפרוע לפועלים את המעות וא"כ מאי טעמא אסור לפרוט לו המעות,

באלו שאין בהן קדושת שביעית כגון של שישית דאל"ה אין מוסרין פירות שביעית לעם הארץ. ועיין בשיח אמונה הערה 115.

במשפטי ארץ פרק יט' אות ג' כתב, אסור למכור בשמטה זרעים למי שאינו שומר שמיטה. ובהערה 5 הביא את המשנה שמוותר למכור בשעת הזרע פירות הראויים לזריעה משום שיש לתלות שלוקח לאכילה. וכתב בשבת הארץ שם שזרעוני גינה שאינם נאכלים אסור למכור משום שאין לתלות שלוקח לאכילה. וסיים בהערה שגם בזה נראה שאם יתכן שקונה לשנה שמינית ויש סיבה מיוחדת שמחמתה יש לומר שקונה לצורך שנה הבאה מותר.

אות כתב באות ג', אך אם עברה עונת הזריעה בשנה זו של אותן המין מותר למכור משום שודאי לוקחם לשנה שמינית.

השמטת הרמב"ם דין זה למכור גרעיני זרע לחשוד.

הרדב"ז בד"ה ומשאילו כתב "וצריך טעם למה השמיט ומוכר לו פירות בשעת הזרע וי"ל דמילתא דפשיטא היא דדילמא לאכילה קא בעי להו אבל הנד צריכי אע"ג דאית ליה גורן וכו'.

בהיתר להשאיל לו סאתו.

כתב הרמב"ם "ומשאילו סאה למדוד בה אע"פ שהוא יודע שיש לו גורן שהרי אפשר שימדוד בה בתוך ביתו".

המקור הוא מהמשך המשנה "ומשאיל לו סאתו אע"פ שהוא יודע שיש לו גורן", וכתב הרע"ב ולא חיישינן שמא מודד להכניס לאוצר, דאיכא למיתלי דלטחינה הוא מודד. וכן כתב הר"ש אע"פ שישלו גורן דשואל למדוד לכנס לאוצר משום דאיכא למיתלי נמי להיתר שאדם עשוי למדוד חטיין להוליכן לטחון, וכן כתבו הרא"ש והרימב"ץ.

בדרך אמונה ס"ק מז' כתב, אע"פ שהוא יודע שיש לו גורן ואסור למדוד בשביעית כנ"ל פרק ו' הלכה ג'.

עוד כתב בס"ק מח' שהרי אפשר שימדוד בה בתוך ביתו שאין אסור אלא למדוד למכור כנ"ל. ואם בא ומצאו מודד באיסור אין השאלה או השכירות מתבטלת כיון שנתן בהיתר (וצ"ע), ואין חייב לפייסו בדמים שיחזירנו לו, מיהו אם הוא בגדר תוכחה חייב להוכיחו כמו אחרים.

בהיתר לפרוט מעות לחשוד אע"פ שיש לו פועלים.

כתב הרמב"ם "ופורט לו מעות אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים". המקור הוא מהמשך המשנה, וכתב הרע"ב ופורט לו מעות מחלף לו מעות בפרוטות אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים ונמצא מסייע ידי עוברי עבירה דאמרין לשאר צרכיו הוא צריך וכן מבואר בשאר המפרשים.

בחידוש דין שאם אומר החשוד שצריך לצורך

איסור, שאסור ליתן לו.

כתב הרמב"ם "וכולן בפירוש אסורים".

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

הפקר, מ"מ מדטורחת לטחנם הרי דעתיד לאוכלם באיסור, לא ע"י שיפקירם.

וכתב באילת השחר דמשמע דהיה אפשרות להפקיר עדיין אלא כיון דטוחנת ודאי לא תפקיר. משמע לדבריו דאפילו אם עבר זמן הביעור עדיין יש אפשרות לאוכלן דרך הפקר, ותמוה דהא אם עבר כבר זמן הביעור ואיסור וצ"ע.

עיינ עוד באריכות בדבר יעקב על גיטין בסוגיא שם.

בהיתר להשאיל כלים לחשודה, אם מפני שתולים בהיתר או משום דרכי שלום, ואם יש דרכי שלום במכר.

הרמב"ם בפירוש המשניות כתב "וטעם התרת אלו הדברים מפני שאינן מיחדין לעבירה שאפשר לומר בקשה הנפה לתקן בו או להכין בו דבר, והריחים לטחון בו רפואות והתנור לבשל בו המטוה". וכן כתב הרע"ב, נפה שאני אומר לספור בה מעות היא לוקחת, כברה שאני אומר לכבור בה את החול, ריחים דשמא לטחון בהם סמנין, תנור שמא לייבש בו אונין של פשתן".

והנה בסוף המשנה כאן מובא "וכלם לא אמרו אלא מפני דרכי שלום".

הר"ש מביא בשם הירושלמי שהסתפק על מה נאמר דברי המשנה שההיתר הוא מפני דרכי שלום, האם קאי על כל הפרק, כגון כלים שאומן מוכר, ופרה חורשת ומוכר פירות ומשאיל סאתו ופורט מעות, בכולן ההיתר בצירוף מפני דרכי שלום. או שרק לגבי משאלת אשה לחברתה נאמר ההיתר משום דרכי שלום. ומסיק בירושלמי שזה רק על הדין כאן של משאלת אשה לחברתה, כי במשנה בגיטין בדינים שהותרו משום דרכי שלום, מובא רק הדין של משאלת אשה לחברתה ולא נזכר שאר הדינים שהובאו כאן בפרק, הרי שבשאר הדינים אין הכא נמי ההיתר משום שאפשר לתלות בהיתר, ואילו הדין משאלת אשה לחברתה צריך להגיע להיתר מפני דרכי שלום.

והעיר הר"ש שצריך טעם מדוע לגבי שאר הדינים בכל הפרק די להיתר מפני שאפשר לתלות בהיתר, ולא צריך להגיע לדרכי שלום, ורק בדין משאלת אשה לחברתה צריך להיתר מפני דרכי שלום, הרי גם כאן שייך לתלות בהיתר, ותירץ דהכא בידוע שאין לחברתה כי אם פירות שביעית, ובסוף דבריו מבואר שכיון שאין זה תלייה גמורה לכך צריך להגיע להיתר מפני דרכי שלום.

בתורת זרעים כאן עמוד סט' כתב שמבואר מדברי הר"ש דהא דשרינן למכור לחשודים דבר שאינו מיוחד לעבירה אינו אלא ביש לתלות תלייה גמורה שקונה אותו להיתר. והביא שכן מבואר בריטב"א בע"ז דף טו' ע"ב דכל היכא דאיכא למיתלי כלומר שקרוב לודאי לתלות לקולא תלינן וכל היכא דליכא למיתלי בענין דליהוי ב' אומדנא דמוכח לקולא לא תלינן שאין הדבר תלוי אלא בדאיכא למיתלי שפיר.

אולם הביא התורת זרעים להוכיח שמדברי הבבלי בב"ק ובירושלמי בדמאי מבואר שאפשר לתלות אפילו בתלייה מועטת,

וצריך לומר דהאיסור הוא משום דאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ יותר ממזון ג' סעודות ואפשר הדמעות שמוסר לו העם הארץ לפורטון הם דמי שביעית וכשהוא מחליפן ופורטון אפשר שנתפס הקדושת שביעית במעות שפורט ויוצא שהוא מוסר דמי שביעית לעם הארץ שהרי מעות אלו היו בתחילה חולין.

בשיח אמונה הערה 104 הביא בשם רבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שתירץ מדוע איסור לפרוט ונחשב למסייע, שמ"מ איסור לפרוט לו מעויו משום שנחשב בזה מסייע בידי מי שעבר על איסור עבודת הארץ במה ששייך לאיסור זה.

עוד הביאו בשיח אמונה, באופן שאמר רק שצריך למעות כדי ליתן שכר לפועלים ולא אמר בפירוש שהפועלים עסקו בעבודת הארץ, שכתב **המשנת יוסף** שנחלקו בזה המפרשים, ולדעת הר"ש משמע שאם אומר שצריך מעות לשלם לפועלים איסור לפרוט לו, ולא תולים שהפועלים נתעסקו.

לדינא כתב בדרך אמונה ס"ק נ' בשם פאת השלחן שאפילו אומר שלוקח לאיסור ולהיתר איסור.

עוד כתב בס"ק נא', שאסור לסייע ידי עוברי עבירה ואפילו בדבר שאין סתמו עומד למלאכת איסור כיון שאמר לו שלקחו לכך איסור.

הלכה ז.

משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית.

כתב הרמב"ם "וכן משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה ריחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחון עמה".

המקור הוא מהמשנה (פ"ה מ"ט) משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית וכו'. **הרע"ב והר"ש והרא"ש והרימב"ץ** מפרשים בחשודה לאכול פירות שביעית לאחר הביעור בלא ביעור.

במשנה ראשונה מביא את פירוש הרע"ב לאכול בלא ביעור וכן מפרש רש"י בגיטין, אולם כתב והוי ליה לפרש כפשטה שחשודה לעשות בשמור.

בתוס' אנשי שם כתב שלפי הרמב"ם שהביא התוס' יו"ט במשנה ו' אף קודם הביעור יש איסור באופן שקוצר כדרך הקוצרים, וכל ספיחי השדה אסורין מדרבנן. וכתב עוד התוס' אנשי שם, שגם לר"ש יש איסור קודם הביעור אם חשודה להביא מן המשומר ואפשר כיון דאיכא ספיקא לא חיישינן.

במנחת שלמה עמוד קכו' מביא את פירוש הר"ש והרע"ב דהיינו בחשודה לאכול הפירות שביעית לאחר הביעור, וכתב שנראה לפרש דאיירי בהגיע כבר זמן הביעור ואפילו הכא התירו משום דרכי שלום. אבל זה ודאי דלא שייך לאסור אפילו קודם הזמן מפני החשד שתחזיקם עד לאחר הביעור, דהרי אפשר לתלות שתאכלם תיכף.

באילת השחר על גיטין עמוד תקע' על תוד"ה משאלת מביא את דברי הפני יהושע שם שכתב דכבר עבר זמן הביעור דאל"כ אולי תאכלם בהיתר. ואע"ג דלהרבה ראשונים הותר לאוכלם דרך

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

אפשר להתחמק ולהמנע מלינתן לחשוד את החפץ דאז ליכא דרכי שלום.

עוד הביא החוט שני את דברי המג"א שאסור להשאיל לאדם כלי מלאכה אם הוא חשוד לעשות מלאכה בשבת אם לא שיש לתלות שיעשה בה מלאכת היתר ודוקא בדבר המצוי אבל בדבר שאינו מצוי אסור אם לא מפני דרכי שלודבמכירה ס כמבואר בתוס' בגיטין. ומבואר מדברי המג"א דאף כשהתלייה רחוקה תלינתן להיתר משום דרכי שלום אף בשאר דברים, ותמיד צריך לבדוק האם יש דרכי שלום או לא.

וכתב החוט שני, שאותן הדברים המפורשים במשנה להיתר הם מותרים לעולם מפני שבדרך כלל יש בהם דרכי שלום, ושאר דברים שלא מפורשים במשנה והתלייה בהם רחוקה אינו מותר אלא א"כ ידעינן בהדיא שיש בהם דרכי שלום.

עוד כתב החוט שני שיש ללמוד מדברי המג"א, דמה שהתירו חכמים למכור לו כלי שמלאכתו לאיסור כגון מחרישה בערב שביעית דרק בשביעית אסור, שהיתר זה שייך רק במכירה שהחפץ עצמו יוצא מרשותו, אבל במשאיל או משכיר לו חפץ שאפשר שיעשה בו איסור, אין היתר לתת לו קודם זמן האיסור, דכיון שהחפץ נשאר שלו ונמצא אצל החשוד, הוי כנותן לו בכל רגע, ובזמן האיסור יש לפני עור.

ומוסיף שהלואה דינו כמכר, ומותר להלוות לחשוד קודם השביעית מעות לקנות בהם מחרישה, אף במפרש שצריך לקנות בהם מחרישה, כיון דמלוה להוצאה ניתנה ואיכא רק חוב בעלמא.

בדרך אמונה ס"ק נב' כתב בהיתר להשאיל לחברתה הוא מפני דרכי שלום, לפי שאין כאן תלייה גמורה אלא תלייה רחוקה דמיירי שאין לה פירות היתר רק פירות שביעית דתלינתן שמשאלת הנפה לספור בה מעות כברה לכבור בה חול רחיים לטחון בו סממנין ותנור לטמון בו אונין של פשתן דהיינו מטה לבגדים, ואע"פ שכל אלו תליות רחוקות התירו מפני דרכי שלום דבהשאלה שייך טפי דרכי שלום. ומיהו אם פרשה ואמרה להדיא לצורך איסור אסור להשאילה.

בביאור ההלכה בד"ה וכן משאלת הביא את דברי התוס' בגיטין שרק כאן צריך להיתר משום דרכי שלום ואי אפשר לתלות בהיתרה כי תלייה רחוקה, ושיש הבדל בין השאלה למכירה, דבמכירה ליכא דרכי שלום, אולם מאידך הביא את דברי הרמב"ן דבמכירה נמי איכא איכא דרכי שלום ולא עוד דבמכירה איכא משום איבה כשרואה שמוכרים לזה ולא לזה, ולכן התירו משום איבה כל היכא דאיכא למיתלי, וגם משום צורך עצמו כדי שירוויח התירו, אבל בשאלה שאינו מרויח הוי אמינא דליכא ג"כ דרכי שלום, שהרי אינו מחוייב להשאיל לכל אחד, קמ"ל דגם בזה איכא דרכי שלום והתירו.

ומוסיף הביאור ההלכה שכל זה בנוגע לחשוד, אבל לסתם עם הארץ אפילו בתלייה כזו תלינתו, אבל לגבי למסור דמי שביעית או פירות שביעית אפילו בעם הארץ חששו והטעם משום שעם הארץ

ויקשה מדוע כאן צריך להיתר משום דרכי שלום, ומאי שנא משאר הדברים שהתירו כיון שאפשר לתלות בהיתר, ומביא שמצא בחידושי הרמב"ן בגיטין סא' שתיירך דשאני שאלה ממכר, דבמתני' מיירי בשאלה, שאינו נהנה מזה כלום, אין לו להכניס עצמו לבית הספק ולהשאיל לו אם לא מפני דרכי שלום אבל לעיל במכר דהוא לצורך עצמו התירו למכור.

והעיר ע"ז בתורת זרעים שהרי במשנה לעיל מובא גם אופן של השאלה, משאיל לו סאתו אע"פ שהוא יודע שיש לו גורן, שזה שאלה ולא מכר ועכ"ז התירו מפני שיכול לתלות לקולא. וצ"ע.

במשנה בגיטין סא' ע"א מובא הדין משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית, ובסוף המשנה מובא "וכלן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום". והקשו שם התוס' בד"ה משאלת אשה לחברתה שבסיפא מבואר שכל ההיתר מפני דרכי שלום וקשה לר"ת ותיפוק ליה דהוה שרי משום דאיכא למיתלי בתבואה של היתר כדאשכחן במסכת שביעית פ"ה מ"ח ב"ש אומרים לא ימכור לו פרה החורשת בשביעית וב"ה מתירין מפני שיכול לשוחטה. עוד תנן התם משנה ו' אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרם בשביעית כו' זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור, לאיסור ולהיתר מותר. וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום, דבמכר לא שייך דרכי שלום. ועוד וכו'. ועוד דעל כרחך התם לאו משום דרכי שלום הוא מדלא תני להו הכא. ואומר ר"ת דהכא בידוע שאין לה אלא פירות שביעית הלכך אי לאו משום דרכי שלום הוה אסור ובמכר דלא שייך דרכי שלום אסור היכא דליכא למיתלי וכן משמע בירושלמי וכו' וההיא דירושלמי לא הוה תלייה גמורה כפרה לשחיטה דא"כ בלא דרכי שלום נמי הוה שרי כמו במכר.

ראיתי מביאים בשם תפארת יעקב עמ"ס גיטין ביאר ביאור אחר שכיון שאשה חשודה על השביעית היא, הרי שאינה מבלדת בין פירות של שביעית לשל היתר, וממילא אם כעת זקוקה היא לנפה לשם היתר הרי אין אצלה הבדל ולימים תעשה בזה בוודאי גם בשל שביעית, הואיל וחשודה היא, לכך זקוקים אנו לתלות בתלייה מחודשת שכל מטרת הקנייה אינה לצרכים אחרים כלל, לחול ולמעות, ואכן לתלייה מחודשת שכזו בעינן דוקא צירוף של דרכי שלום.

במנחת שלמה על שביעית עמוד קכט' הביא את דברי התוס' בגיטין שרק לגבי משאלת אשה לחברתה צריך לטעם משום דרכי שלום, דהכא איירי בידוע שאין לה פירות של היתר דנוכל לתלות בזה להיתר.

והביא שהמאירי כתב דבמשנה מיירי במשאיל כליו לעם הארץ חמיר טפי כיון שהדבר הוא שלו, משא"כ במשניות דלעיל איירי במוכר. והעיר המנחת שלמה דקצ"ע דבמשנה חק נמי איירי במשאיל סאתו וכו', וסיים ויש ליישב.

בחוט שני עמוד תטו' הביא את דברי התוס' דהכא איירי בתלייה רחוקה ולכך צריך לטעם משום דרכי שלום, וכתב שלפ"ז היה צריך ליידע בכל פעם דתלינתו אם יש בזה משום דרכי שלום ונפק"מ אם

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

ע"י שמשאלתה הכלים לא חשיב ספיקא דאורייתא דלפני עור, ולכן כיון דאיכא למיתלי אף דלא חשיב כתלייה גמורה מ"מ התירו משום דרכי שלום.

בדין משאלת אשה לחברתה החשודה, אם דוקא לחברתה.

בדרך אמונה ס"ק נג' מביא בשם התוס' אנשי שם דדוקא לחברתה דשייך בזה איבה ולא לאשה אחרת שאין רגילה לשאול אצלה. וסיים ע"ז הדרך אמונה וצ"ע.

בשיח אמונה הערה 111 הביאו בשם **רבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל** בשיח השמיטה עמוד רלד' שביאר שמסתבר שלא רק בחברתה שייך דרכי שלום אלא בכל אחד שמבקש שייך להתיר מטעם דרכי שלום. ועוד הוסיף שלא דוקא אשה אלא הוא הדין איש ואורחא דמילתא נקט.

באיסור שלא תבור ולא תטחון עמה.

כתב הרמב"ם "אבל לא תבור ולא תטחון עמה".

בתפארת ישראל במשנה כאן כתב, "אבל לא תבור ולא תטחון עמה, לא תבורר אם מסתבר טפי שהוא מאיסור, ורישא נמי הכי מיירי ואפ"ה תלינן בהיתרא משום דרכי שלום.

במשנה ראשונה כתב אבל לא תבור וכו' מילתא דפשיטא הוא דהא אפילו להחזיק ידיו אסור כדתני לקמיה, ומשום סיפא תני לה וכו'.

בר"ש כתב, לא תבור ולא תטחון עמה לסייעה לפי שאסור לסייע ידי עובדי עבירה, וכן כתב הרא"ש.

הרימב"ץ כתב, אבל לא תבור ולא תטחון עמה דחיישינן לחלופי דתניא בתוספתא דמאי פ"ד ה"כ אין טוחנין עם אוכלי שביעית.

בדרך אמונה ס"ק נז' כתב, אבל לא תבור ולא תטחון עמה שזה מסייעתה ממש וגם זה בין שחשודה על שימור או על ספיחין או על הסחורה או שחשודה לאכול אחר הביעור, אסור לסייעה אף קודם הביעור וכו"ש אם חשודה לזרוע דאסור.

בשיח אמונה הערה 127 הביאו בשם **רבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל** שביאר טעם האיסור לסייע בשעת עבירה ממש, שהוא בגלל שאי אפשר לתלות בהיתר, שהרי עסוקים בחיטים עצמם משא"כ בהשאלת נפה וכדומה שניתן לתלות שמשאלת את הנפה לספור בה מעות.

בחוט שני עמוד תטז' מביא את רש"י בגיטין שאסור לסייע בידיים ידי עובדי עבירה בשעת העבירה. והעיר מהו הלשון בשעת העבירה, הרי כל מה שהותר לסייע בידיהם הוא דוקא כאשר יש איזה תלייה בהיתר, אבל בשעת מעשה אנו רואים שנעשה כאן איסור תו ליכא תליה וכשאין תליה אסור לסייע בכל אופן אפילו שלא בשעת העבירה. ויש לומר דאיירי הכא דבשעת עבירה איכא תליה כגון שלא ידעינן אם המאכל הוא של שביעית, וע"ז כתב רש"י דכל מה שהתירו חכמים לסייע כאשר יש תלייה בהיתר הוא דוקא כשהסיוע הוא שלא בשעת העבירה, אבל סיוע בשעת העבירה ממש לא מהני

אינו בקי בהלכות שביעית ובודאי יאכלם שלא בקדושה כדינם וע"ש עוד.

בדעת הרמב"ם בהיתר להשאיל לחשודה כלים, שלא הזכיר טעם דרכי שלום.

בחוט שני בהמשך דבריו כתב שמדברי הרמב"ם שסתם בזה ולא הביא טעמא דדרכי שלום משמע דמה שהתירו חכמים בשביעית מותר אף אם אין במעשה ההוא משום דרכי שלום.

בדרך אמונה בביאור ההלכה בד"ה וכן משאלת וכו' בתוך דבריו כתב שבדעת הרמב"ם שכתב כאן "וכן משאלת", משמע דאותו הטעם שהתירו בכל ההלכות לפני כן מפני שתולים בהיתר, התירו גם כאן וההיתר משום דתולין בהיתר כדעת הרמב"ם, דאם ההיתק כאן לא משום תלייה בהיתר, כי זה תלייה רחוקה כדעת הר"ש והתוס', שזה רק היתר מפני דרכי שלום, לא שייך לומר "וכן", שהרי זה לא אותו טעם של ההיתר, דשם לא התירו בתלייה רחוקה, וכאן התירו בתלייה רחוקה משום דרכי שלום. ולפי"ז כתב שצריך לומר דלקנות לשנה הבאה תליה זו גרועה מנפה לספור בה מעות דהא לא תלינן בה בקניית העול והמזרה.

בהיתר משום דרכי שלום, אם מיירי אף באופן דאיכא ודאי לפני עור דאורייתא.

באילת השחר בגיטין (במהדורה החדשה עמוד תקסט') בדין משאלת אשה כתב, שלכאורה לא מיירי באופן דאם לא תשאיל לא תוכל לאכול הפירות והוה כמו בתרי עברי דנהרא ויש חשש לפני עור מן התורה, דאז למה התירו משום דרכי שלום. ובפרט יקשה מה שכתבו הרשב"א והריטב"א לתרץ קושי התוס' ממה דמותר למכור פרה חורשת אע"פ שבמכירה אין הטעם דדרכי שלום, דמ"מ כיון דיש לו הנאה מותר, משא"כ להשאיל דאין לו הנאה למה לו להביא עצמו לידי ספק. וכי זה סגי להתיר ספק איסור תורה משום הנאתו, משמע דכל הנידון באיסור דרבנן מחמת מסייע ידי עובדי עבירה באופן דהוי כחד עברי דנהרא ובאופן דלהנאתו מוכר לא רצו להחמיר אפילו בלי טעם דרכי שלום, משא"כ היכא דאין לו ריוח התירו רק משום דרכי שלום, ומ"מ גם אם זה רק נוגע לאיסור דרבנן צע"ק לומר משום הנאתו התירו. ובחזו"א (שביעית סימן יב' ס"ק ט') משמע דאף היכא דהוי ספק לפני עור ממש כגון בתרי עברי דנהרא מ"מ התירו משום דרכי שלום, משום דאל"כ גורם יותר מכשול לעם הארץ דיעבור עבירות לא תשנא את אחיך ועוד כהנה וצ"ע.

במנחת שלמה עמוד קכו' כתב שיש לעיין אי מה דהתירו הכא משום דרכי שלום היינו דוקא באופן שגם אם לא תשאילנה אשת החבר תמצא לשאול הכלי דאז לא הוי איסור לפני עור ממש רק איסור מסייע מדרבנן או דמותר גם באופן שלא תמצא לשאול דהוי כתרי עברא דנהרא שהוא לפני עור גמור. ומפשטא דמתני' משמע דבכל אופן שרי וצריך לומר דרק באופן זה שאינה מוסרת לחשודה את גוף האיסור כיון לנזיר רק נותנת לה האפשרות לעבור האיסור

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

דאל"כ לא היה פוסק דלא כגמ' דידן שבגמ' בגיטין סב' ע"א מבואר שמותר רק לחזקו אשתא וכן הוכיח מתוס' ב"מ דף צ' ע"א וכן מפירוש הרא"ש שכתב בפירושו כאן חוכרין נירין מן הגוי בשביעית ומתנה עמו בשביעית שימצאנה חרושה למוצאי שביעית ומשמע דמותר לומר לו בפירוש שיחרוש בה בשביעית כדי שיקנה ממנו אחר שביעית וע"ש עוד.

(ועיין עוד בהמשך כאן לקמן לגבי הדין חוכרין מהן נירין ששייך כאן למחלוקת בירושלמי מה שנביא בזה אי"ה).

לדינא כתב בדרך אמונה ס"ק סב', מחזיקין ידי גוים אע"ג דקי"ל אין קנין לגוי בארץ ישראל ויש מצוה על הקרקע שתשבות, מ"מ כיון שאין הגוי מצוה ע"י אין עושה עבירה ומותר להחזיק ידיו. עוד כתב בס"ק ב', בדברים בלבד אבל לא בידים כדמסיק. ויש אומרים דמותר ג"כ לתקן לו כלי מחרישה אבל לטחון עמו אסור. עוד כתב בס"ק סא', חורש או זורע נקט מלאכות דאורייתא וכן שאר מלאכות דרבנן.

עוד כתב בס"ק סב' לגבי לחזק הגוי בדברים, כגון לומר לו השם עמכם או יישר כחד או יוסיפק השם כח או תחזקנה ידך וכ"ש שמותר לומר להם שלום עליך ואפילו בימי אידיהם מפני דרכי שלום. ויש אומרים שמותר ג"כ לומר לו חרוש בה טוב ואני אקחנו ממך בפרותי אחר שביעית ודוקא אם עובד בשדה שלו אבל אם עובד בשדה של ישראל אסור לומר לו דאמירה לגוי אסור בכל האיסורים.

עיון בדעת הרמב"ם שסותר עצמו בהיתר לחזק גוי בין שביעית לכלאים.

בדרך אמונה בביאור ההלכה בסוף דבריו מביא שהקשה בשער המלך דכאן פירש המהר"ל קורקוס שהרמב"ם לא פסק כמ"ד שמתיר לומר לגוי תחרוש ואני יקנה ממך ומשמע דזה אסור לומר לגוי בשביעית, ואילו בכלאים פ"א ה"ג כתב שדעת הרמב"ם דמותר לומר לגוי זרע כלאים בשדך אע"ג שהוא בשליחות ישראל ולצרכו, ואפשר שהוא מחלק בין שביעית שהוא איסור על הקרקע כמו שאמרו בע"ז טו' ב', ואע"ג שאין הגוי מוזהר ע"כ, מ"מ גנאי הוא שישראל אומר לו לעשות דבר שהתורה אינה רוצה שיעשה, אבל בכלאים שאין האיסור על הקרקע אלא על העושה את המעשה יש לומר כיון שגוי אין מצוה ע"י אין בזה מעשה תועבה אבל בשדה של ישראל בודאי אסור אמירה לגוי כמו בכל האיסורים גם בכלאים.

"אבל לא יסעדנו ביד".

בחוט שני עמוד תיט' כתב שדברי הרמב"ם ולא יסעדנו ביד אין פירושו שהישראל יסייע לו בעבודה כגון בחרישה, דזה פשיטא דאסור דהא הישראל עובר איסור ומאי קמ"ל אלא מיירי דמסייע לו במלאכתו בלא לעבוד את הקרקע כגון שמכין לו הדברים והחפצים הצריכים לו לעבירה, והוא הדין שאר המלאכות האסורות, ומ"מ אסור לסייע לגוי בכך משום דנראה כשלוחו.

ליה שום קולא ותליה בהיתר אפילו אם למעשה יש כאן מקום לתלות בהתירא דתליה בשעת האיסור חמירא דשותפות בגוף האיסור כאשר יש חשש איסור אין לתלות בהיתר.

הלכה ה.

מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית בדברים בלבד.

כתב הרמב"ם "מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית בדברים בלבד כגון שראהו חורש או זורע אומר לו תתחזק או תצליח וכיוצא בדברים או מפני שאינם מצווין על שביתת הארץ אבל לא יסעדנו ביד".

בחוט שני עמוד תיח' מביא שבירושלמי נחלקו אם מותר להחזיקו רק בדברים כגון לומר לו איישר וכדומה או אפילו מותר לומר לו חרוש ואני יקנה ממך לאחר שביעית. ומביא שהרמב"ם כאן פסק דמותר להחזיקו בדברים שאומר לו תתחזק או תצליח, משמע שאסור להחזיקו ע"י שאומר לו חרוש ואני יקנה ממך וכ"ש שאסור להתנות עם הנכרי שיספק ירקות מסויימים משדהו בשנה השביעית. והוא הדין שאסור להתנות עם הגוי שיקנה ממנו את שיצמח בשדהו בשביעית ע"י עבודתו של הגוי.

אולם מביא שהסמ"ג פסק כמ"ד שמותר לומר לגוי חרוש ואני יקנה ממך. וכת החוט שני שנראה דמה שהסמ"ג התיר הוא דווקא באופן שמחזקו לאחר שהתחיל הנכרי לחרוש כמבואר בתוס' ב"מ צ' ע"א ד"ה חסום. ואין ראייה מהסמ"ג להתיר להתנות שיספק ירקות מסויימים משדהו בשנה השביעית דאפשר דכל ההיתר הוא רק לזרזו במלאכתו.

עוד כתב החוט שני שכל הנידון כאן הוא רק אם מותר לחזק ידי נכרים בשביעית, אבל אם עבר וחזקו ידי נכרים בשביעית באופנים האסורים, כשהגוי באמצע עבודתו ועובד בשביל עצמו פשיטא דאין הפירות נאסרים באכילה.

ומ"מ אפשר שאם מתנה עם הנכרי שיספק ירקות מסויימים שאין בהם חשש ספיחין כגון שהקרקע היא של הגוי בודאי שאין אין בצומח שום איסור ספיחין ואפשר ומצוי לנכרי לספק ירקות אף מחוץ לארץ או מפירות שישית יש לצדד שאין בזה איסור אמירה וע"ש עוד.

בדרך אמונה בביאור ההלכה בד"ה מחזיקין הביא את המחלוקת בירושלמי אם מותר רק לחזקו בדברים או לומר לו תחרוש ואני יקנה ממך אח"כ, וכתב להסתפק אם האמוראים בירושלמי פליגי לדינא דמ"ד שמתיר ע"י שיאמר לו לחרוש ואני יקנה ממך דהוי כמצוהו לעבוד בה והוא לצורך ישראל שיקנה אחר שביעית, או דלא פליגי אלא לפרש את המשנה אבל לדינא שתיהן אמת ושתייהן מותר.

והביא שמשלשון הר"ש שכתב דגמ' דידן כמאן דאמר אשתא וכן כתב המהר"ל קורקוס שזה דעת הרמב"ם שלא העתיק כאן אלא תתחזק או תצליח ולא חרוש בה משמע דס"ל דמאן דאמר אשתא אסור לומר חרוש בה. אמנם בסמ"ג פסק להדיא שמותר גם לחזקו ע"י שיאמר לו תחרוש בה ואני יקנה ממך משמע דס"ל דלא פליגי

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

פג' למהר"י קורקוס. עוד הביא בציון ההלכה שם שבפירוש רבינו יונתן בגיטין סב' פירש הירושלמי לרדות עמו היינו להחזיקו בשעת חרישה וכן פירש הגר"א בביאורו על הירושלמי דלרדות עמו היינו לתקן לו כלי המחרישה, ולפי"ז אין שום מקור לאסור רדיית הכוורת בישראל וכ"ש לפירוש פאת השולחן דקאי ארדיית הפת אצל חשוד בטומאה שאין לו שום שייכות לכאן.
עיין במנחת שלמה על משניות שביעית פ"ד מ"ג עמוד צב' מה שהאריך בדין הכוורת.

וחוכרין מהן נירין לפי שאינן בני חיוב כדי לקנוס אותן."

המהר"י קורקוס והרדב"ז כתבו שהמקור של דברי הרמב"ם שמותר לחכור מהן נירין, מפרק ד' משנה ג'. והביא הרדב"ז את התוספתא פ"ג ה"ז אין חוכרין נירין מישראל החשוד על השביעית אבל לוקחין ממנו שדה זרועה שלא גזרו אלא על מקום שהם יכולים לזרוע וממילא ידעינן דטעמא משום קנס הלכך בעכו"ם לא שייך למקנסה.

הרע"ב מברטנורא בפרק ד' משנה ג' מפרש "חוכרין נירין, יכול ישראל לקבל עליו בכך וכך כורים לשנה שדה הנכרי שחרשה בשביעית לזריעה למוצאי שביעית ואע"פ שגורם לנכרי לחרוש בשביעית."

במשנה ראשונה מביא שם את דברי הרע"ב שאע"פ שגורם לעכו"ם לחרוש מותר. והקשה כיון דנכרי אין מצווה על השביעית אין כאן לפני עור, ותיירץ שהחידוש הוא שדוקא חוכרין שרי אבל לעדור עמו אסור, אי נמי קמ"ל דמותר לומר לנכרי שיחרוש בשביעית וישכרנה ולא אמרינן מיחזי כשלוחו.

בפירוש הרא"ש כתב שם מקבל שדה מן הגוי בכך וכך כורין לשנה ומתנה עמו בשביעית שימצאנה חרושה למוצאי שביעית, שבשביל עצמו חרשה הגוי כדי שיוסיפו לו בדמי חכירותה.

ראיתי מביאים בשם רבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בשערי אמונה שם על המשנה מפרש שהיה קשה להרא"ש דאמירה לגוי אסורה בכל התורה כמבואר בב"מ צ' ע"א וכיון דאין קנין לגוי להפקיע ידי מצות שביעית, איך מותר לומר לו שיעשה איסור שיחרוש בשביעית, וע"ז תירץ הרא"ש שעושה לצורך עצמו שיוסיפו לו בדמים וע"ז אין איסור אמירה לגוי.

במנחת שלמה על משניות שביעית עמוד צב' הביא את המחלוקת בירושלמי מה מותר לומר לגוי, והקשה לפי המ"ד שמותר לומר לו לחרוש, מאי קמ"ל הרישא דחוכרין נירין, הא מסיפא שמעינן לה, וצריך לומר דתני לה משום סיפא דאין חוכרין מן החשוד.

עוד הביא את המ"ד שמותר לומר לעכו"ם חרוש בה ואני יקנה ממך אחרי שביעית, וכתב שנראה דמותר גם לכתחילה לומר לגוי לחרוש ולזרוע בשדהו כדי לקנות את הפירות שיצמחו בה, ואין לאוסרו משום שביתת הארץ, דסו"ס שביתת הקרקע מוטלת רק על בעל השדה. ומ"מ אסור לו לסייע בידיהם, דרק לברכו שרי אך לא לחרוש

בדרך אמונה ס"ק סד' כתב דקי"ל אין קנין בארץ ישראל להפקיע מידי המצות התלויות בארץ ואסור לעבוד בשביעית בקרקע של גוי בארץ ישראל מן התורה ואפילו מלאכות דרבנן אסור ואף בזמן הזה דשביעית דרבנן אסור ואין נפק"מ אם מסייע לו בחינם או בשכר.

עוד כתב שישראל שהיה שותף עם הגוי בקרקע צריך להתנות עמו בתחילת השותפות שיהא שנת השביעית של הגוי ושנה אחרת כנגדה של ישראל וכדינים שנתבארו גבי שבת באו"ח סימן רמה.

בקיצור דיני שביעית (חלופסקי עמוד קיא') הביא ששאל **לרבינו הגר"ח קניבסקי זצוק"ל**, ברמב"ם פר' ח' הלכה ח' כתב, אבל לא יסעדנו ביד, האם לסייעו ביד בפעולות שאינם עבודת קרקע כגון להוביל אתו כלי המחרישה לשדה אם מותר, והשיב, עי' משנה ע"ז נ"ה ב' דמשמע דמותר.

בהיתר לרדות עם הגוי הכוורת, ומה הדין בשל ישראל.

כתב הרמב"ם "ומותר לרדות עמהן הכוורת."

הרדב"ז הקשה שמשמע הא עם ישראל אסור ואמאי הרי אין כאן עבודת קרקע וי"ל דאיירי בכוורת מחוברת לקרקע ועם ישראל אסור דמיחזי כעובדת קרקע.

המהר"י קורקוס האריך בגירסאות ובמקור לדין כאן, ובסוף דבריו גם הקשה שמשמע שרק עם הגוי מותר לרדות אבל לרדות עם ישראל בכוורת שלו אסור, ובודאי שזה אינו, "ואפשר לרדות עם הגוי איצטריך ליה דסד"א כיון שגזרו שלא לעשות עמו במחובר בכל גווי גזרו וכוורת מחובר חשיבא וכיון דליכא פסידא לישראל נגזרו קמ"ל דלא ועדיין צ"ע."

בחוט שני עמוד תיט' הביא את דברי הרדב"ז שאסור לישראל משום דמיחזי כעבודת קרקע והקשה הרי אין כאן עבודת קרקע אף שהוא מחובר לקרקע, וגם ממשמעות דברי הרמב"ם משמע דרק עם נכרים מותר וצ"ע.

והביא שבהגר"א (מובא בספר פאת השלחן) פירש דלרדות עמו לאו היינו לרדות בכוורת של דבורים, אלא היינו תיקון כלי המחרישה, וצריך לומר דאיירי שלא בשעת מלאכה.

בדרך אמונה ס"ק סו' כתב, ומותר לרדות עמהן הכוורת דהיינו להוציא הדבש מן הכוורת ואע"פ שהכוורת מחוברת לקרקע, אבל לישראל חשוד אסור לרדות עמו שנראה כעבודת קרקע. ובציון ההלכה ס"ק פב' ציון לרדב"ז. והוסיף שם שנראה כוונתו דוקא לישראל חשוד דאתי לאחולי אבל ישראל בשלו מותר לרדות הכוורת דלא קי"ל דנחשב כמחובר לקרקע.

והביא שם עוד את דברי המהר"י קורקוס שכתב שעם ישראל מותר בודאי רק גוי איצטריך ליה דכיון שגזרו שלא לסייעו סלקא דעתך שגם ע"ז גזרו. והעיר בציון ההלכה דאיסור לסייעו דאורייתא ואינו גזירה דקי"ל אין קנין לגוי בארץ ישראל.

עוד כתב בדרך אמונה שם דיש אומרים דגם עם ישראל מותר דקי"ל דכוורת לא חשיב כמחובר לקרקע, וציון בציון ההלכה ס"ק

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

בשביעית דקנסינן ליה שלא זירענה במוצאי שביעית, וגם קנסו שאין חוכרין אותה ממנו כדי לזרעה, וקמ"ל דנכרי דחרש את שדהו בשביעית לא קנסינן לחכור ממנו כיון שהקנס הוא על בעל השדה שחרש בשביעית באיסור וזה לא שייך בגוי לפי שאינם בני חיוב. ולפי"ז משמע דאסור להתנות עם הגוי שיתן לו שדה חרושה, שהרי כל הנידון הנ"ל הוא בישראל שבא לחכור מן הנכרי במוצאי שביעית דקמ"ל דלא קנסינן, והוא הדין שאסור להתנות עם הגוי שיקנה ממנו את מה שיצמח בשדהו ע"י עבודתו של הגוי.

אבל הביא את פירוש הרא"ש שמבואר מדבריו שמותר להתנות בהדיא עם הנכרי שיחרוש שדהו בשביעית. והקשה ממ"ד בירושלמי (שהובא לעיל בתחילת הלכה ח') שאסור לומר לגוי לחרוש ואני יקנה ממך לאחר השביעית, וא"כ איך מותר להתנות עמו שיתן לו שדה חרושה במוצאי שביעית. הרי הו"ל כאילו אומר לו חרוש בשביעית. ותירץ החוט שני דיש לומר דמבואר במסכת ב"מ קו' ע"ב דעיקר זמן החרישה הוא בחודש מרחשון, ולפי"ז יש לומר דכוונת הרא"ש הוא דהטעם דמותר לחכור נירין מפני שהנכרי יכול לחרוש השדה ולהכינה לזריעה עד חודש מרחשון במוצאי שביעית, הרי שאין הישראל מתנה עם הגוי שיחרוש בשביעית דוקא ולכן אף אם יחרוש הגוי בשביעית אין בכל כולם דאדעתיה דנפשיה קעביד, אבל להתנות עם הגוי שיקנה ממנו מה שיצמח בשדהו בשביעית ע"י עבודתו של הגוי אסור.

ולפי"ז יוצא דלמ"ד שאסור לומר לנכרי לחרוש ואני יקנה ממך הטעם הוא מפני שאומר לו בלשון ציווי חרוש עדור וכדומה אבל מותר להתנות עם הנכרי בשביעית שימציא לו שדה חרושה במוצאי שביעית בשני תנאים, א, שלא יאמר לו בלשון ציווי חרוש וכדומה, ב, שהגוי יכול לחרוש ולהכין השדה לזריעה במוצאי שביעית. ומוכיח מדברי הרמב"ם בתחילת ההלכה שמחזיקין ידי נכרים בשביעית בדברים בלבד כגון שרואהו חורש או זורע אומר לו תתחזק או תצליח וכיוצא בדברים אלו, משמע שאסור להחזיק ע"י שאומר לו חרוש ואני יקנה ממך וכ"ש שאסור להתנות עם הנכרי שיספק ירקות מסויימים בשנה השביעית והוא הדין שאסור להתנות עם הגוי שיקנה ממנו את מה שיצמח בשדהו בשביעית ע"י עבודתו של הגוי, עכת"ד.

בדרך אמונה ס"ק סז' כתב, וחוכרין נירין מהו נירין שמקבל עליו בכך וכך כורין לשנה שדה חרושה בשביעית לזרעה למוצאי שביעית, ויש אומרים שמותר להתנות ומתנה עמו בשביעית שימצאנה חרושה למוצאי שביעית אע"פ שגורם לגוי לחרוש בשביעית שלצורך עצמו חורשו הגוי כדי שיוסיפו לו בדמי חכירותה אבל לא מישראל החשוד אע"פ שיש שהות במוצאי שביעית לחרשה קודם זמן הזרע כיון שהישראל חשוד הוא חיישינן שמא יחרשנה בשביעית. ובציון ההלכה ס"ק פד' כתב שהיש אומרים זה דעת הרא"ש. **עכת"ד.**

מכל זה מבואר דהפלוגתא בירושלמי מה מותר לומר לגוי בשביעית אם זה רק לחזק אותו בדברים או גם לומר לו לחרוש ואני יקנה ממך, נחלקו בזה לדינא הרמב"ם והרא"ש. דהרמב"ם פסק

עמו. וגם לסוברים דאין קדושת שביעית בפירות נכרים, אין זה אלא לענין קדושת הפירות ולא לענין עבודת קרקע, ולכן אסור לסייע להנכרי.

עוד הביא מה שכתב בקונטרס אחרון לשבת הארץ שטרם מאד להבין הטעם דהך מ"ד שמותר לומר לעכו"ם לחרוש ואני יקנה ממך, דאיך מותר לעשות כן והרי מונע הוא בכך את שבתו הארץ. וכתב שנלענ"ד דהך מ"ד סובר דיש קנים לעכו"ם להפקיע משביעית כיון דאיכא נמי משניות טובא דסתמא הכי, ולכן נהי נמי שהישראל אסור מדרבנן לחרוש בשדה של עכו"ם ולא דמי לחוץ לארץ, מ"מ לומר לעכו"ם חרוש בה ואני יקנה ממך, שפיר שרי, משא"כ להלכה דקי"ל כמ"ד אין קנין שפיר אסור לומר לו חרוש בה אלא א"כ חורש מעצמו, ואז מותר רק לחזקו בדברים כגון שאומר לו תתחזק ותצליח אבל לא שיאמר לו בפירוש לחרוש ואני יקנה כמבואר ברמב"ם.

באור לציון על שביעית עמוד קג' גם עומד איך התירו למ"ד שמותר לומר לגוי לחרוש בשביעית ואני יקנה ממך אחרי שביעית, לסוברים שאסור אמירה לנכרי באיסורי שבות בכל האיסורים, וכתב לבאר, שידוע שיש מחלוקת הפוסקים אם חרישה אסורה מדאורייתא או מדרבנן, ושמדברי הרמב"ם נראה שאין חרישה אסורה אלא מדרבנן, ואם נאמר שחרישה היא רק מדרבנן, יש לומר שלא אסרו אמירה לנכרי בשאר איסורים באיסור דרבנן, דחשיב שבות דשבות, וציון לפרי חדש סימן תס"ח ס"ק ב' ובברכי יוסף בסימן תקנא' אות ד' שכתבו שאין איסור אמירה לנכרי בשאר איסורים באיסור דרבנן. ורק בשבת ויו"ו וחול המועד הצריכו שבות דשבות במקום מצוה או צורך.

אולם אם חרישה אסורה מן התורה, אפשר דהמשנה מיירי בשביעית בזמן הזה דרבנן והתירו משום חיי נפש.

בתורת הלוי על שביעית עמוד עט' כתב, עיקר איסור אמירה לנכרי לענין שביעית הוא כשאומר לנכרי לעבוד בשדה ישראל, שאז עובר הישראל בעל השדה לדעת כמה פוסקים במה ששדהו אינה שובתת.

ומוסיף ששמע מרן הגר"ש ואזנר זצוק"ל, מ"מ אף כשאומר לנכרי לעבוד בשדה נכרי יש מקום לאסור, ולכן אין לסכם עם הנכרי שיזרע עבור הישראל.

עוד הביא בעמוד פ', יש שהתירו לסכם עם הנכרי שידאג לספק פירות וירקות בשנת השביעית אף שיתכן שיזרע בעצמו, וטעם ההיתר כיון שאינו אומר לו לעשו מלאכה, וגם הנכרי אדעתא דנפשיה קעביד כיון שרוצה להרוויח.

ואמר מרן הגר"ש ואזנר זצוק"ל, שאף שלכתחילה עדיף לייבא מחו"ל וזוהי הדרך המובחרת, מ"מ אם יש קושי בדבר או שמייקר מאד השער וקשה לעמוד בזה, יש מקום להתיר כנ"ל.

בחוט שני עמוד תיז' מביא את דברי הרמב"ם כאן בהיתר לחכור מן הגוי שכתב לפי שאינן בני חיוב לקנוס אותן, משמע דאיירי שהישראל חוכר את שדהו של הנכרי לאחר השביעית וקמ"ל דמותר אף אם הנכרי חרשה בשביעית לאפוקי מישראל שחרש שדהו

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
 בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
 נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
 רחל לאה בת יהודית חנה
 ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
 הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

גיליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
 רמב"ם פרק ח הלכה ו - ח'

שמותר רק לחזקו בדברים לומר לו יישר כל וכדומה, ולא לומר שיחרוש בשביעית, ולכן מפרש כאן הדין חוכרין נירין שמייירי לאחר השביעית שאין בגוי את הקנס שיש בישראל החשוד. משא"כ הרא"ש פוסק כמ"ד שמותר אף לומר תחרוש ואני יקנה ממך, ושפיר יכול לפרש הדין חכרין נירין מן הגוי שמדובר אפילו באומר לו כן בשביעית עצמה.

במשנת זרעים במשנת שביעית פ"ד משנה ג' הערה 38 גם הזכיר את המחלוקת של הרמב"ם והרא"ש והביא שבספר תורת הארץ להגר"מ קליערס ח"א פ"ו תלה המחלוקת בדין אי יש קנין לעכו"ם להפקיע מן המצוות או לא, דלהרמב"ם פ"א מתרומות ה"י דאין קנין והקרקע בקדושתה עומדת ויש דין שביתת קרקע, הרי בע"כ אי אפשר לומר לעכו"ם שיחרוש בה על מנת שיחכרה ממנו, אבל הרא"ש קאי כמ"ד יש קנין, והובא דבריו במשנת יוסף על המשנה פ"ד מ"ג, ועיין עוד במשנת שביעית שם.